

Nepředmětné myšlení (1)

Strana A

[Lehce zahuhlané, v 17. minutě se nahrávka ztišuje]

Co je to nepředmětné myšlení? Proč se tím zabývat? A co si od toho můžeme slibovat?

Co je to myšlení: je pro něj podstatná reflexivita. Výklad na příkladu Obrany Sókrata. Součástí každého myšlení je reflexe – myšlení se samo kontroluje. Filosofie se liší od vědy tím, že postupuje „račí metodou“, zkoumá svoje předpoklady a základy.

Tím jsme si objasnili, že ke každému myšlení patří reflexe. Každé myšlení se vztahuje zároveň ke svému předmětu a zároveň samo k sobě. Tím jsme si připravili půdu pro to, že jsme od sebe mohli odlišit předmět myšlení a to myšlení samo.

Odlišení předmětu myšlení a myšlení samotného. Co to vlastně je ten předmět? Etymologie termínu „předmět“. Vhodnost češtiny pro filosofii; je jedním z nejčistších slovanských jazyků – díky tomu, že téměř zemřela (a nenasákla cizími jazyky jako jiné slovanské řeči), a když bylo v obrození třeba rozšířit slovní zásobu, dělali to vědci, kteří měli rozhled. Obrozenci sáhli ke kraličtině, někdy to bylo obkreslení – jako u slova „předmět“, to je obkreslení z latiny a z němčiny, ale významově je přesné. To slovo je asi přejaté, snad z ruštiny nebo z polštiny. Je to napodobenina latinského *obiectum*. Předmět je to, co je předmeteno, co vám někdo vmete do cesty, takže je to celé před vámi. Velice podobné je to v němčině, tam je to Gegenstand. Tam to před vámi stojí, kdežto v češtině je to vrženo před vás, po té stránce je to lepší než ta němčina. V němčině to slovo je taky poměrně nové, je doloženo už v 16. století, ale ve filosofii se používalo až od 18. století. Dokonce dříve to *obiectum* překládali jako Gegenwurf. Etymologicky je to Gegenwurf daleko přesnější a odpovídá tomu českému. V latině *ob* + *iacio* --> *obicio*, předhoditi. *Obiectus* znamená „ležící naproti“.

Původně v řečtině byl ale pojem předmětu ražen jako *hypokeimenon* – od *hypokeimai*, ležet pod něčím. *Hypokeimenon* znamená samo o sobě podklad, základ. Tento termín byl do latiny převáděn jako *subiectum* – ne jako *obiectum*. Ještě ve středověku se našemu předmětu říkalo *subiectum*. V některých významech bylo *hypokeimenon* do latiny převáděno jako *substratum* nebo *substantia*. Subject a superject u Whiteheada.

Substantia byla v řečtině nikoli *hypokeimenon*, nýbrž *úsiá*. Vývoj předmětného myšlení je neobyčejně dobře analyzovatelný na přechodu, v němž se *úsiá* stává něčím, co je vztaženo k subjektu, tím, že je vrženo před něho. *Úsiá* jakožto podstata se stává něčím, co je vrženo, *ob-iectum*,

promítnuto, předmeteno před subjekt. Tím vidíme, jak mohlo v té jedné centrální linii evropské filosofie dojít k tomu, že z toho neobyčejného důrazu na objektivitu, na to, jak věci skutečně jsou, jak se najednou stal ten subjekt vším a ty předměty se staly jenom čímsi duševním, jenom jakýmsi myšlenkovým obsahem – v klasické německé idealistické filosofii, která je ovšem vyústěním Descarta.

CCA 37:15 Je to věc, která má jisté předchůdce, průkopníky. Průkopníci, kteří ještě nevěděli, oč jde, jsou v minulém století. Ale plně si to uvědomují teprve v našem století. Ale je potřeba jmenovat obojí. Tedy, kteří si to uvědomují, převážně vycházejí z filosofie existence, což je něco jiného než existencialismus... Heidegger třeba nikdy nepřiznal, že by byl existencialista, a polemizoval s existencialismem. Tak tohle jsou myslitelé, kteří vycházejí z filosofie existence; hlavní představitelé Heidegger, Jaspers. Ale Heidegger přímo k tomuhle nepatří. Tedy někteří myslitelé tohoto typu začali problematizovat jak teoretický, tak technický – zejména u Heideggera to je technický – vztah k předmětu v nejširším smyslu. A proti tomuto vztahu k předmětu, tj. jak v myšlení, tak v praxi, stavějí zcela jinak utvářenou a strukturovanou nepředmětnou vztaženost jako základní a podstatnou (?). Základně je třeba vidět, že vztaženost k něčemu druhému je nepředmětná, a pouze jakási _ tohoto nepředmětného vztahu je ten předmětný vztah.

...

Hlavní zastánci této linie nebo tohoto stanoviska v našem století jsou Marcel, Ebner, Buber, Rosenzweig, Gogarten, což je teolog, Heim a v jistém ohledu, i když také [?], i Jaspers. Pro tyto myslitele je ona podstatná vlastní dimenze nepředmětného rozhodující pro mezilidské, eventuelně náboženské vztahy. ... Takže u toho Bubera se rozlišuje vztah já – ty jako podstatně jiný vztah než já – ono. Gabriel Marcel rozlišuje mezi existencí a objektivitou. U Jasperse je rozdíl mezi existencí a pobytem – nevím, jak lépe překládat to německé slovo Dasein, tedy Existenz und Dasein. Důležité je tedy pak, že zejména pokud jde o člověk, tak člověk nebo lidská bytost, lidské bytí pochopené předmětně, to znamená pochopené tak, že z člověka je učiněn předmět, že to znamená...

STRANA B

Končí vsuvka o současném myšlenkovém stavu.

CCA 10:30 Co je to předmět?

31:35 Předěl, pak se ale ještě pokračuje...

Pokračování na další kazetě – Nepředmětné myšlení (2)...